

Referat fra dag 2

Fælles debat kl. 09.30

Der var indlæg fra bygderne og de mindre bosteder på baggrund af grundlæggende emner i form af spørgsmål, som kommentarer og som forslag. Der bliver optaget referat af debatten.

Rasmus Eliassen, Tasiusaq (Avannaa)

Der er masser af fisk ved Upernavik, og dog er det kun hellefisk, der indhandles. Der er havkat, stenbider og rejer. Alligevel er det kun en art fabrikken aftager, og man kunne i bæredygtighedens navn sagtens kunne fiske efter havkat, uuvaq og torsk. Til tider forsvinder nogle af dem i fødekædens navn. Jeg vil ønske, at man på nær rejer, fisker efter havkat, uuvaq, torsk og hellefisk på samme tid.

Karta Korneliussen, Tasiusaq (Kujataa)

Til Naalakkersuisoq, fiskefabrikken har ikke været åbent i mange år efter reoveringen. Vi har masser af ørreder, der yngler fire gange så meget.

Finn Karlson:

Jeg vil så vidt muligt svare på det jeg kan svare på. Jeg er klar over, at der er problemer med indhandlingsstedet i Tasiusaq. Jeg forstår, at KNI som ejer vil bruge det som butik. Der har været forsøg med ørreder i mange år. De bliver produceret i vore nabolande. Vi vil gerne gøre vores bedste som muligt på vore ressortområder og relevante opgaver, men forsøg på at få dem i tale har ikke været det bedste. Det er meget besværligt med indhandlingsstedet ved Tasiusaq i Sydgrønland, og det bedste vil være at henvende sig til KNI.

Ejner Jakobsen, Arsuk

Vedrørende de fremlagt. Efter privatiseringen har RG overtaget det igen. Vi har overtaget RG's indhandlingssted. Privatiseringstanken er god, men dårligt udstyr får dårlige resultater. Det har været et problem med 40 år gammelt udstyr.

Det er meget godt at høre, hvordan vi kan skabe merværdi for vores råvarer. Kurser for fangere og fiskere med licenser, og papiret er værdifuld for produktionen. Jeg har ikke sådan et stykke papir. Det vil være godt, at man kom til stedet og holder kurser. Når producenter til hjemmemarkedet bliver for mange, bliver det en ulempe for produktionen.

Ludvig Sakæussen, Sarfannguit

Privatisering af Royal. Efter forsøg på egen drift i bygderne, har flere ikke kunnet klare at drive selv. Nu har Royal overtaget dem igen. Abia nævnte ikke reoveringer ved Sisimiut i sti indlæg. Nu kører vi igen fra 2014. Sidste år prøvede Sisimiut Fish eller at drive det. Med det resultat, at det blandt andet har måttet været lukket i 8 måneder. Nu er reoveringen for Sarfannguits vedkommende færdig. Den kan aftage 15 tons om dagen. Royal har også overtaget den i Itilleq. Det bør også nævnes i fremlæggelsen. Man burde tænke over at få

alternative løsninger med energiforsyningen, idet Nukissiorfiit ikke kan klare kapaciteten. Det er kun i forbindelse med torsk, men det er når indhandling af stenbiderrogn det opstår. Således stopper det hele, og det ønskeligt at tænker over det.

Lars Boassen, Eqalugaarsuit

Saarloq og Qassimiut er på mine områder. Jeg forstår, at bygderne i Sydgrønland ikke er medtaget. De fleste bliver drevet af drevet af selskaber. Med i disse er salteriet, der ikke er i drift. Vi er bare passive tilskuere til torsken, idet der ikke er indhandlingssted i bygden. Der bør ske organisering af en eller anden art for de bygder, der har muligheder for saltning. Vi så, at der er private, der driver Qassimiut. Når produktion af stenbiderrogn starter bliver de hentet fra Narsaq og Qaqortoq fra tre bygder, for eksempel i Qassimiut. Vore fiskere sejler til byen for at indhandle stenbiderrogn, og det er ønskeligt, at man fragter stenbiderrogn.

Jens Kristian Therkelsen

Det er interessant vedrørende de små indhandlingssteder kan få licenser for at kunne producere gennem afholdelse af kurser. Det er ønskeligt, at man kommer til bygderne for at holde kurser på stedet. Jollefiskere, der er blevet ældre, som vi ved gerne vil overgå til andet, vil gerne have, at Naalakkersuisut forklarer lidt om. Det er ønskeligt, at man tænker på dem. Et spørgsmål til Abia om Ukkusissat. Der er en stor tank. Den kan godt benyttes, men af hensyn til fabrikken, sættes der begrænsninger for borgerne. Det er begrænset hvor meget man går i bad og henter vand. Det er en appel, når nu borgmester Ole Dorph lytter med.

Finn Karlsen

Jeg afventer en rapport, som jeg utålmodigt har ventet på. Fristen er den 19. og blev påbegyndt efter den 3. Jeg skal undersøge grundigt, om alle kan få muligheder. Vi skal give muligheder. For det andet vedrørende det store udsmid, og vi er enige om, at det skal stoppes. Med hensyn til Sydgrønland har vi krævet, at de skal aftage alt. Det vil blive gældende for hele kysten.

Abia Thorsteinsen:

Med hensyn til vand, er det Nukissiorfiit, der har forsyningspligt, og det vil jeg fremlægge for hovedkontoret, og jeg regner med, at de kommer med en henvendelse senere.

Finn Karlsen:

Man kommer til bygderne og afholder kurser i bygderne, og alt efter bevillingerne kommer man til byerne og holder kurser fra central side.

Mikael Nielsen, Qeqertaq

Der er kun produktion af hellefisk, selv om der er masser af torsk. Hvad har man af planer med al det udsmid? Om vinteren bliver der smidt masser af torsk på torsk.

Mangel på arbejdskraft hos RG, et spørgsmål om arbejde året rundt. Det er jo sådan, at når man har arbejdet i tre dage får man besked om, at der ikke er mere arbejde og at man skal gå hjem. Der bliver afholdt kurser i byerne, men ikke i bygderne.

Abia Thorsteinsen:

Det er sæsonpræget med mangel på arbejdskraft og hjemsendelse af medarbejdere, og det vil jeg viderebringe til mine kolleger. Årets sæsoner har stor betydning, hvilket også præger styring af personale. Der bliver indhandlet meget om sommeren, og man ikke udbygge lagerkapaciteter på grund af udgifterne.

Karl Petersen, Aappilattoq

Fiskeri- og fangererhvervene giver stor beskæftigelse. Mens jeg er her i Nordgrønland vil der blive indført gode priser i konkurrencens navn. Der kan skabes arbejdspladser, og efter anmodning kan man søge mere arbejdskraft og skabe flere arbejdspladser. Muligheder for at blive medejer af en fabrik, vil skabe medindflydelse og udvikling. Jeg ønsker, at det bliver en realitet i de fleste bygder.

Gerth Nielsen, Akunnaaq

Spørgsmål: Fabriksbygninger i bygderne, der er fredet, selv om de er renoveret. Der er huller i en bygning opført i 1952 og den er ved at falde sammen. Vi er alle uvidende om, hvordan man skal lave arbejder ved renovering af de fredede bygninger. Jeg tror ikke, det kun er tilfældet i Akunnaaq. Her tænker jeg på det forhenværende salteri.

Hvem kan svare på disse spørgsmål? Man har netop stoppet med stenbiderrogn for at overgå til tørring af fisk. Fiskerne i Akunnaaq er tilfredse med anløbsfaciliteterne. Når man fjerner pontoner i Ikamiut er det ikke muligt at indhandle. Under lukning tager man til Kangaatsiaq for at indhandle.

Nick Nielsen:

Det er normalt, at det er kommune, der tager beslutninger vedrørende fredede bygninger, der nævnes som kulturværdier. Bygningerne er til gavn for turismen. Det er kommunalbestyrelsen selv, der tager beslutninger. Det kan bringes i orden i kommunen.

Ole Johansen, Ikamiut

Et spørgsmål til Abia fra RG: Cementen på vejen fra kajen mod indhandlingsstedet er dårlig. Det er også et problem med mangel på en kran, vil de blive inkluderet i bevillingerne?

Abia Thorsteinsen:

Når vi skal ind på kranforholdene. Jeg er endnu ikke kommet til Ikamiut med min viden. Vi har bedt om udstyr til den. Det er første gang, jeg hører om vejen. Jeg skal forbi i eftermiddag, når jeg tager sydpå. Det vil blive medtaget i vurderingerne.

Edvard Frederiksen, Oqaatsut:

I alle indlæggene, er der ingen, der er kommet ind på produktion til hjemmemarkedet. I begyndelse af 00'erne overtog vi folk fra Oqaatsut og Ilulissat indhandlingsstedet. Vi producerer ræklinger på land af hensyn til produktion til hjemmemarkedet. Hvordan vil

Naalakkersuisut støtte produktion til hjemmemarkedet? Vi kan jo producere meget, og lave nye produkter. Vi tørrer blandt andet tang. Det er nødvendigt med støtte.

Finn Karlsen:

Jeg mener, at man er kommet lidt ind på det. Politikerne støtter produktion til hjemmemarkedet. Når man nævner problemer i driften, kan støtten komme i gang. Kurser for fiskere er til gavn for forsyningen til hjemmemarkedet.

Simon Sakariassen

Jeg har ellers drevet ræklingeproduktionen i Tasiusaq. Da det blev til Upernavik Seafood, stoppede produktionen. Tørrehuset er der ellers stadig, men da de fik monopol, stoppede ræklingeproduktionen. Vi har til tider problemer med vandforsyning i Tasiusaq, og man bruger en anden sø nu. Alle vintre tømmes søen for vand. Det er et mål, at det bringes i orden med vandværket. Jeg håber de relevante tager godt imod det. Det er for kun for to måneder søen er fyldt.

Det er vigtigt med et større indhandlingssted hvis fiskerne skal kunne indhandle.

KONKLUSION

Finn Karlsen, Naalakkersuisoq for fiskeri, fangst og landbrug

Der blev i debatten nævnt problemer hvad angår indhandlings steder. Fra forlæggerne fra RG hørte vi, indhandlingssteder i nærområdet og i syd vil blive forbedret, tak for det. Det går godt med samtalerne med ledelsen. Det lyder godt, at de efterhånden flytter til Grønland. Det er vigtigt med planlægning. RG har ansvaret for Kitsissuarsuit. Jeg vil henvende mig om der, når jeg tager sydpå. For at gå videre, f.eks. i Kangersuatsiaq og Tasiusaq. Det er nødvendigt med samtaler for at skabe merværdi, islændingene producerer alt. I Nanortalik og Qaqortoq i Kommune Kujalleq er til efterfølgelse for resten af kysten, hvor de vil producere alt. De kommer til at producere alt.

Der bliver ikke indhandlet fisk af andre arter end hellefisk. De er for billige.

De der aftager al slags og producerer, er til efterfølgelse. Der var forskellige, der var inde på licenser. Når høringen er overstået og juristerne har lavet arbejdet. 80 unge ansøgere. Jollefiskere, der bare stopper, fordi de får for lidt i kvoter. Og vi har ikke mulighed for at bringe det i orden. Det er en opgave vi er sat til. Den vil træde i kraft, når lovkontoret er færdig.

Med hensyn til kurser er det nødvendigt med støtte. Hvis de, der starter som selvstændige i yderdistrikterne ikke får rådgivningshjælp, kan de ikke ...?, og for at undgå det må man søge efter muligheder.

Der bliver indhandling i Aappilattoq i juni. Royal har overtaget efter forsøg. Royal er vigtig i sig selv. Fiskerne skal serviceres bedre. Selskaberne hører ind under formanden for naalakkersuisut, de har en bestyrelse. Jeg holder møder med dem.

Fælles debat kl. 11.15

Der var indlæg fra bygderne og de mindre bosteder på baggrund af grundlæggende emner i form af spørgsmål, som kommentarer og som forslag. Der bliver optaget referat af debatten.

Apollo Mathiassen, Saattut

Det er vedrørende Royal og KNI. Miljøet i naturen, og tæt samarbejde med biologer. Det har hjemsted i Nuuk. De undersøger sager i naturen der må kunne forstås. Hvornår får vi en afdeling for biologer med hjemsted i Nordgrønland. Vi må tættere på biologerne. Kan man etablere sådan en, idet de også forstærke informationer om produktion.

Finn Karlsen:

Selv om Naturinstituttet har direkte forbindelse til os, ligger ansvaret hos et andet medlem af Naalakkersuisut. Man plejer at lufte mulighed for at sprede direktorater. Jeg modsiger biologerne. Det gør ikke noget i holder et års pause, så vil I få mere at vide. Det er nødvendigt i arbejder tættere samarbejde, og det vil jeg sige til Naalakkersuisoq.

Ejner Jakobsen, Arsuk

Vi så flere krav i Mikael's indlæg. Pengene er vigtige. Når man driver privat virksomhed, er vi svære at komme til i Sydgrønland, når man tænker på varetransport. Heldigvis vil skibene blive udskiftet. Det er meget vigtigt, at varerne når frem hurtigt.

Jonathan Jakobsen, Qeqertarsuatsiaat

Spørgsmål til Mikael. Bruger man en maskine til tørring, eller bliver de tørret i naturen? Det er af hensyn til omsætningen. Idet vi kører et selskab har vi kørt med underskudsgivende opgaver. Vi kæmper for at få et energiforsyningsanlæg. Elpriserne er ikke til at spøge med. Vi har lavet en analyse i samarbejde med Asiaq og DTU. Om der er interesse for at etablere noget i andre bygder, når de er færdige med etablering af anlæg i Ilimanaq. Vi taler om gamle bygninger, f.eks. fra 1700-tallet. Anders Olsens gamle hus er der stadig, men ligger ubrugt hen.

Mikael Petersen:

KNT har vintertørring, og vi tørrer ikke fisk om sommeren. Hvis vi kunne eksportere, er vi ved at undersøge, om vi kan producere i store tørrestativer. Naturtørring. Tørring af kød i kulde også. Det er også et spørgsmål bygden placering. Godt med vind, god kulde og lignende. Vi har ikke tørret fisk i Niaqornat og Qaarsut, men vi har tørret kød. Vi har ikke produceret ræklinger på grund af for meget varme.

Frants Frandsen:

Det har vi, ja og nej. Som jeg fortalte i mit indlæg, så er vi forpligtiget indenfor Danmarks grænser. Ilimanaq og Isfjordsprojektet er særlige emner, ud over det har vi ikke andre investeringer i Grønland.

Boas Boassen, Kuummiut

Til Mikael Petersen: Hvor langt er jeres planer med byggeri af indhandlingssted? Vi er i gang med vores planer for Sermiligaaq og Kuummiut. De er blevet fremlagt for Naalakkersuisut, og når papirerne er færdige går arbejdet i gang.

Mikael Petersen:

Planerne kører.

Justus Poulsen,

Der var indlæg om bæredygtighed, og som bekendt er der på vestkysten tællinger om bæredygtighed. Vil der af hensyn til bæredygtighed være tællinger af dyr i Østgrønland, såsom isbjørne, hvid- og narhvaler, hvalrosser og fugle? Idet der ikke var restriktioner, blev der skudt 30 isbjørne alene i Kulusuk. I Illoqqortoormiut 100, og i Tasiilaq omegn 20 stk. Hvornår vil naalakkersuisut derfor så lave tællinger i Østgrønland?

Jørgen Isak Olsen:

Tak for spørgsmålet. Det drejer sig om isbjørne, nar- og hvidhvaler og hvalrosser. Som det blev informeret om, bliver arbejdet udført i samarbejde med andre lande. Det er en arbejdsgruppe inden for Nammco, de videnskabelige komiteer. Tællingerne er foregået varieret gennem årene. Grundlag for biologisk rådgivning vil foreligge næste år. Arbejdet med isbjørne kører, som vi samarbejder med Canada om. Jeg kan ikke udtale mig om, om det også vedrører Østgrønland.

Karl Petersen, Aappitalloq

Jeg vil gerne ind på projektet i Ilimanaq. Da projektet startede behandlede vi det i Aappilattoq, og afleverede det til Qaasuitsuq. Så der kan ske noget lignende. Noget der skete fra 1739 i KGH, en bog om fortællinger om ægte grønlændere af Hans Lynge et al. om Aappilattoq. Vi vil også gerne have, at Real Dania også hører om deres projekt, da vi hidtil endnu ikke har fået svar. Vi vil gerne have, at Ole Dorph svarer på det.

Frants Frandsen:

Hvad der skal til for at starte et tilsvarende i en anden bygd er svært at sige. Forudsætningerne bør være i orden. Fredede huse, som er egnede. Kapitalindsat til at få bygningerne i gang. Der er skabt interessenter sammen med en forretningsplan og muligheder. Få partnere udefra. Konceptet er gode partnere udefra.

Regine Olsvig, Naajaat

Til Mikael: Om han fortsat fastholder sin plan for Naajaat?

Mikael:

Vi fortsætter med den. Vi har også først afleveret ansøgningen om fundamentet sidste år, som vi søgte om for tre år siden. Vi bliver nødt til at ansøge igen.

Knud Olsen, Kangerlussuaq

Mikaels ønske. Fragtpriserne skal forbedres. Helt andre priser, idet det er nødvendigt, at råvarerne når frem hurtigst muligt. Det er nødvendigt med prisreguleringer. Der er ønskeligt, at Naalakkersuisut støtter op om det. Der plejede at gå et halvt år, før man sendte 300 moskusokser fra AGF's produktionsanlæg.

Karta Korneliussen, Tasiusaq

Det er vedrørende landbrug. Kartoffler, hindringer ved ansøgning om dyrkning, begrænsninger for, hvor meget man må have. Ansøgerne om dyrkning opgiver bare. Kravene sætter hindringer for potentielle kartoffeldyrkere. Dyrt udstyr for dyrkning. Det sætter hindringer for fåreholderne. Bestemte aftagere Brugsen og KNI vil ikke købe. Det må der rettes op på.

Mikael Nielsen, Qeqertaq

Det er glædeligt at høre Mikael Petersens forklaringer om der produktioner, og det er værd at støtte. Produkterne bliver jo dyrere, når de kommer ind i butikkerne. Kan der mon gøres noget med økonomisk støtte for at undgå prisstigninger.

Jeg hører noget om, at de vil producere i Saqqaq. Hvordan mon det går?

Mikael Petersen:

Hvad priserne angår, vedrører også driften. Vi mangler grundlag for afgifter (*prisstigninger?*oversætter). Når vi sælger tørret kød for 300 kroner, bliver de solgt videre til 600 kroner. Sådan er det med alle grønlandske madvarer. De sætter afgifter på op over 100 procent, hvilket er meget fordyrende på priserne. Hvis de skal være konkurrencedygtige i forhold til kød udefra, skal det bringes i orden. EU giver økonomisk støtte til landbruget for at holde priserne nede.

Planen for Saqqaq er klar. Royal Greenland er ved at udvikle i Saqqaq, og hvis det går galt, vil vi komme videre.

Vittus Qujaukitsoq:

Mia (Mikael Petersen) nævnte ansættelse af maksimum priser. Naalakkersuisut vil fremsætte lovforslag om ansættelse af maksimum priser. Vi vil fremsætte et forslag, der hindre forretningerne i at tjene avancer på ulovlig vis for at beskytte forbrugerne. Om Naalakkersuisut har planer vedrørende priser. Det vil vi tage med i vore vurderinger om økonomisk støtte. Vi vil tænke over, hvad vi kan gøre i forbindelse med finansloven.

Thomas Petersen, Niaqornaarsuk

Jeg vil gerne have bekræftet vedrørende produktionsanlæg i bygderne, at man skal stoppe med 'at kaste i grams'. Iginniarfik har aldrig fået henvist noget i over 50 år. For det andet om

Referat fra dag 2, den 24. maj 2014

gamle huse vedrørende Real Dania. Der er garanteret store muligheder i Niaqornaarsuk og Iginniarfik. Vi skal råbe noget mere op.

Tom Mølgård, Kitsissuarsuit

Vi plejer at sige, at vi skal spise grønlandske madvarer. For tre år siden solgte jeg til Pisiffik. De satte priserne til 400 kroner kiloet. Hvem skal købe dem? Det er ikke realistisk. Man burde kunne give støtte til vores madvarer, uanset hvor mange penge vi har. Vi importerer tørrede varer og røgvarer fra andre lande. Skal vi blive ved med at forsynet udefra? Er vort lands ressourcer ikke passende for os?

Mona Knudsen, Qassiarsuk

Fåreholderstederne i Sydgrønland importerer meget. Kan man mon ikke tænke over at producere fiskemel igen?

Jens-Erik Kirkegaard:

Produktion af fiskemel. Vi vil tage det med i vore overvejelser om at der kan produceres fiskemel i Grønland af hensyn til fåreholderne. Det er svært pege på noget på nuværende tidspunkt. Vi vil undersøge sagen.

Josef Motzfeldt, Igaliku:

For det første vil vi gerne støtte de fremlagte fra Kitsissuarsuit. Grønland er bagud op mod 2 milliarder kroner. Når man tænker på forbrugernes økonomi. Islændingene producerer alt, selv servietter. Jeg mener vores eksport, og for at konkurrere med importen bør vi kunne prøve at skabe dem selv. Hvor som helst man rejser til i Island, bliver der produceret alt muligt. Hvis en turist køber for 100 kroner får man mange penge ud af det. Det nødvendigt at udvikle produktion af kunsthåndværk ved at stille krav til kvaliteten.

Angajo Manassen, Aappilattoq (syd)

Hvad skal der til for at starte en produktion af grønlandske planter? Med hensyn til udstyr og andet.

Tom Mølgård, Kitsissuarsuit

Spørgsmål til naalakkersuisoq:

Skal Grønland omdannes til zoologisk have? Skal man begrænse bare for at begrænse? Vore stammefrænder har en kvote på over 1.000, og vi får 400. De bruger kun mattak derover. Vi udnytter hele dyret. Vores børn og efterkommere løber tør for viden på grund af for mange begrænsninger.

Konklusion

Jens-Erik Kirkegaard, Naalakkersuisoq for arbejdsmarked og råstoffer

Tank for indlæggene.

Det er ærgerligt, at kunsthåndværkeren ikke havde et indlæg.

Real Dania's indlæg fra KNT er udfordrende og interessante, hvis en trekant er god, så er mulighederne gode. Med udgangspunkt i de tre rammer. Kvalificerede mennesker der viser vejen frem. Real Dania viste projektet. Når mennesker gør noget kommer man videre. Det er nødvendigt med gode rammer, det skal vi være opmærksom på for at opnå en god fremtid.

Rammerne der bliver besluttet politisk. Priser. Udfordrende energikilder. Særlige kendetegn i bygden, hvor der kan tages skridt fremad med udgangspunkt af stedet, med baggrund i ressourcerne og de særlige kendetegn. Ilulissat har fået en værdifuld arv med markedsføring til turister og ved folks initiativer. Hvis der skal komme flere turister til, er det ikke nok med at beskæftige sig med naturen, investorer er også nødvendige. Der er villige investorer udefra. Hvis man kan vise vejen.

Vi er opmærksomme på de fremlagte fra KNT. Konsulenter skal gøre det bedre. Jeg vurderer, man til tider mangler gode konsulenter med driften af indhandlingsstederne. Der benyttes af Real Dania. Det offentlige bevilger sammen. Vi skal finde andre. Vi skal udnytte det såkaldte Opp godt. Vi skal kunne tage skridt videre med gode rammer med hensyn til fremtiden.

Fælles debat kl. 14.25

Der var indlæg fra bygderne og de mindre bosteder på baggrund af grundlæggende emner i form af spørgsmål, som kommentarer og som forslag. Der bliver optaget referat af debatten.

Magnus Petersen, Kullorsuaq

Jeg har nogle spørgsmål til naalakkersuisoq.

Jeg skal lige tydeliggøre, at den eksisterende sygeplejerske station eller bruges flittigt. Den er i samme hus som servicehuset. Man kan ikke komme udenom, at man kan planlægge for et separat hus. Jeg skal dog i forlængelse også lige spørge til væresteder for børn og unge. Den gamle skole bruges meget, selve huset. Det er tydeligt, at selve bygningen er ved at blive slidt op. Vi reagerer nu for at få at vide hvor langt man er nået. Man regner med, at det indvendige har mug.

Idet bygningen allerede bliver brugt som værested for børn og unge, anses den ikke for at være sund. Det kan jeg spørge borgmester Ole Dorph om de fleste.

Ole Dorph:

Der gøres meget for dem i Qaasuitsup Kommunia både i byer og bygder. Byer og bygder nord for os. Det sker efter behov og på baggrund antallet af børn og unge. Vi har skabt noget sammen med Selvstyret, hvor ønsker på bygge- og anlæg skal afleveres inden der 1. marts. For at være ekstra opmærksom på Kullorsuaq og Savissivik bliver der gjort noget for dem med hensyn til børn og unge. Der er 42 børn, der er anbragt uden for hjemmet.

Robert Josvassen, Upernavik Kujalleq

Spørgsmål til naalakkersuisut: Med hensyn til sundhed, og når man tænker på, at vi skal være sunde i dag, er rygning alt for synlig i bygderne. Børn er store forbrugere af tobak. Hvor er anbefalingerne, hvem har ansvaret for dette store spørgsmål? Forældrene er tilskuere, der er noget galt gående. Hvordan er man stillet over for loven i denne forbindelse? Hvordan kan man vejlede forældrene?

Steen Lynge:

Vi arbejder med forebyggelsesopgaver i hele landet, også i kommunerne.

Rygning giver problemer for sundheden. Ifølge loven må man ikke sælge (*tobak til unge under 18 år – oversætter*). KNI's krav til sine medarbejdere må være mere klar. De voksne bør også kunne blande sig i andre medborgere. Til børn. De voksne skal kunne henvende sig til børn og komme med formaninger.

Regine Olsvig, Naajaat

Kan naalakkersuisoq acceptere, at der i en bygd med over 60 indbyggere, skal til konsultation i medicin depholderens private lokaler?

Steen Lynge:

Referat fra dag 2, den 24. maj 2014

Det er et tilbud til bygderne, der er kommet på plads, der skyldtes økonomien. Hvis man kan opbevare medicinen et sted laver man en aftale/kontrakt. Pengene lægger hindringer. Hvordan kan vi servicere bedre med minimum krav til kvaliteten?

Jonathan Jakobsen, Qeqertarsuaasiaat

Hvis jeg ikke har misforstået Steen Lynge, vil man afholde kurser. At man har sat telemedicin som målsætning. Til Marthas udtalelse: Der er grænser for tilbud af arbejde for førtidspensionister, og det skal der arbejdes meget med. Selvbyggerhuse; For at forbedre boligforhold til indbyggerne af bygderne af hensyn til sundhed, hvordan kan man gøre det?

Steen Lynge:

Telemedicin er i brug. Jeg er ved at undersøge hvor behovet er. For at sætte fokus på dem. Jeg stopper lige her, da vi skal til renovering af huse, hvor der skal holdes kurser.

Martha Lund Olsen:

Hvis I kan komme med forslag af nogen art for førtidspensionister, vil vi tage dem med i vores strategi. Det er vigtigt, at de arbejdsdygtige tager arbejde, og de der ikke kan får pension. Der er stor arbejdsledighed i bygderne, og det skal vi bringe i orden.

Josef Motzfeldt, Igaliku

Til tre fremlæggere: Asii; Om der er erfaringer i andre kommuner med rejsende lærere. Vi har mange, der bor øde dernede i Kommune Kujalleq, der især er enkelte familier. Hvordan beregner Selvstyret i forbindelse med udregning af tilskud til kommunerne.

Uddelegering på lægeområdet. Lægekonsultation i Narsaq, konsultation pr. telefon. Er det en mulighed, at fåeholderne selv kan opbevare medicin? Er det muligt, at man selv kan sy, hvis man skærer sig alvorligt? Affald; alle de små forbrændingsanlæg kan ikke bruges. Dioxin har indflydelse på landjorden og afgrøderne. Det haster. Gør noget ved det.

Martha Lund Olsen:

Tilskud til familier med børn. Til familiecentre, kurser og lignende giver 50 % i tilskud. Vi venter stadig på en kommune, der endnu ikke har sendt ansøgning. Vi betaler fuld pris til rejsende psykologer. Den daglige service betales af kommunerne.

Steen Lynge:

At man tage til læge i byen fra sit bosted skal man væk fra på længere sigt. Jeg er enig med dig. Det er den samme kommune og man må kunne komme ud til en by. Jeg vil undersøge, om man kan få en ordning med de små husstande af fåeholdere. Bosteder under 70 kan findes løsninger for med medicin.

Josef Motzfeldt, Igaliku:

I samarbejde med fåeholderne, kan de selv tage ansvar for sig selv, eller de har mest behov kan forsynes, ved at aflevere dem til kommunerne, og hvordan vægter man familier med børn.

Gerth Nielsen, Akunnaaq

Det handler om sociale forhold. Siden vi blev medborgere i Qaasuitsoq er der nu kun en ansat ved kontoret. Vedkommende arbejder med hele landet, skal arbejde med folk med personlige problemer, tunge sager. Hvis det er muligt, vil vi ønske, at der ansættes en halvtids socialrådgiver i bygderne. Hvis vedkommende har barn syg holdes kontoret lukket. Der er mange ting der skal ordnes i bygderne. Også med hensyn til børn, der anbringes på børnehjem.

Der står mange tomme huse. Hvis det kan organiseres at de kan passes i andre bygder. Det vil være en fordel. Fra Akunnaaq til Nuuk, hvor de skal passes, sættes af i byerne, hvor de ville kunne passes mere trygt i bygderne.

Edvard Frederiksen, Oqaatsut

Jens Kristian sagde noget interessant med hensyn familiære forhold til socialrådgiveren i bygden eller lægen. Hvis der kom en socialrådgiver med, når der skal komme nogen til sygeplejerskestationen fra byen. Og så overnatte. Folk holder sig tilbage med at henvende sig. Hvem fra byen kan også være rejsende? Hvis man arrangerede en hyggeaften sammen, kunne få nogle til at henvende sig.

Simon Sakariassen, Tasiusaq (avannaa)

Bygdeboerne har altid ønsket en uddannet sundhedsmedarbejder. I tilfælde af, at der kommer en sundhedsmedarbejder, er sygeplejestations bygning i Tasiusaq blevet solgt. Det ville være godt, hvis vi har bolig til sundhedsmedarbejderen, når vedkommende kommer. Også at der er boliger til de faglærte. I Nutaarmiut tager man på konsultation hos sundhedsmedarbejderens privat hjem, og man føler sig lidt ilde til møde, når familien er samlet.

Man kunne lave en konsultation i forlængelse af kommunekontoret. Således kan man få det gjort uden at det blive for dyrt.

Karl Petersen, Aappilattoq

Spørgsmål og forslag:

Det er varieret, hvordan man bliver serviceret på sundhedsområdet i bygderne. Ved konsultationen benyttes 'pipaluk'. Jeg kan for det første ikke acceptere, at der ikke er konsultation. Jeg har bedt Inatsisartut at arbejde for at bygget en konsultation i Naajaaq. Jeg har arbejdet på kontoret i 20 år. Desuden er der socialen. Gør noget for at få dem på kurser og dygtiggøre sig. Når de lidt dygtigere rejser, kommer der kun uvidende til i stedet for. Jeg vil gerne takke formanden for KANUNUPE for hans indlæg.

Vi taler gerne med vores bosted i vore tanker. Lossepladsen er brændt totalt ned. Hvornår kommer der en ny losseplads i Aappilattoq? Planerne til reovering på 174 mio. kr. er færdig. Vi bør få nogle af dem.

Mikkel Jeremiassen, Nuugaatsiaq

To venlige spørgsmål:

Referat fra dag 2, den 24. maj 2014

Kangerlussuaq er vigtig for de, der skal hjemmefra til operation enten i Nuuk eller i Danmark. De der ikke har kræfter og er svagelige har ikke muligheder som almindelige passagerer. Man har endnu ikke været inde på konsultation hos tandlægen i bygderne. Planerne ...

Steen Lynge:

Du nævnte Kangerlussuaq for sig. Der er planer for bygge- og anlægsopgaver i sundhedsvæsenet, og der bliver lavet prioriteringer. Jeg kommer ikke med svar specielt om Kangerlussuaq, men jeg vil undersøge det og om der laves forbedringer. Der kommer regninger op mod 20 – 30 millioner kroner hvert år, selvom vi gerne vil have besparelser på cirka 10 – 20 millioner kroner. Der bliver søgt om tillægsbevillinger hver gang. Angående tænder. Det er normalt at bygdeboerne skal have tandlægebesøg én gang om året. Hvis man får en tand brækket må man rejse. Dette er et problem, og man er ved at finde løsninger. Der skal bevilges i undersøgelsesudstyr.

Hans Levinsen, Aappilattoq (kujataa)

Bygderne i Sydgrønland vil gerne have at vide, hvad der ligger til grund for, at de ikke får lægebesøg.

Steen Lynge:

Strukturen i Grønland er sådan, at det er målet, at alle så vidt muligt skal have lige tilbud. Man har altid til mål at opnå forbedringer. Det er normalt, at bygderne får lægebesøg fire gange om året i gennemsnit. Det kommer an på afstanden fra byen til bygden. Hvis bygden ligger i nærheden bliver længere mellem besøgene. Sundhedsvæsenet bør altid være i besiddelse af en plan for, hvilke service foranstaltninger man kan forvente.

Knud Olsen, Kangerlussuaq

Kangerlussuaq har på lige fod med andre lufthavne med udgangspunkt i indbyggertallet en sygeplejerske og en medhjælper. Alligevel kommer der mange mennesker i transit i løbet af året for at arbejde. Der bliver serviceret 30.000 turister, foruden forskere, arbejdere på indlandsisen, arbejdere og hjemmegående.

I dag er der ny efterforskning af råstoffer. Mon naalakkersuisut ikke kan vurdere, om man kan få placeret en læge der? Sundhedspersonalet rejser hvert kvartal.

Jeg er enig i Mikkels udtalelse. Departementer skal finde løsninger til et velegnet sted på hotellet, hvor patienter kan hvile sig. Når man skal til lægekonsultation i bygderne er det sådan, at hvis man vil til konsultation i sit bosted, kan man ikke ringe direkte til sundhedsplejerskestation. Man skal først ringe til byen. Skal det blive ved med at være sådan?

Steen Lynge:

Muligheden for at ringe fra bygden til byen praktiseres, og det har sine fordele. De har den fornødne gode viden. Det er vigtigt at få faglærte medarbejdere ansat i forbindelse med en reform. Man kan ikke komme uden om, at man vurderer at man skal tale med nogen i bygden. Jeg sætter spørgsmålstegn ved, om det kan blive en realitet, at vikarer kan erstatte lægerne. Lægen har behov for at udvikle sig i sit arbejde. Vi kan undersøge de omtalte lokaler.

Knud Olsen:

De der vil til konsultation uden for åbningstiden kan ikke henvende sig direkte. Man skal først ringe til byen.

Steen Lyng:

Ja, sådan vil det være, idet vi ikke kan give dem 24-timers vagter i deres arbejde.

Angajoq Manassen, Aappilattoq (kujataa):

Vil der blive bevilget flere penge til hjemmehjælperne? Vil der blive gjort noget for, at de får kontinuerlige kurser?

Martha Lund Olsen:

Det arbejder vi med sammen med kommunerne. Der bliver flere ældre. Vi er ved at lægge planer sammen med kommunerne, hvad vi skal gøre for, at man blive boende hjemme så længe som muligt. Arbejdet er i gang, og jeg vil i de kommende år kunne komme med uddybende udmeldinger. Kurser er noget, der bliver taget med i undersøgelserne.

Rasmus Eliassen, Innaarsuit

Det kribler for os i vore ni bygder. I tilfælde af sygdom, skal man efter sundhedsvæsenets reform, skal patientens sygdoms- og sundhedstilstand først registreres. Det har allerede kostet menneskeliv flere gange. Det er tyngende og bekymrende, når der er sygdomstilfælde. Man tænker over, at vedkommende er ved at nå sin grænse. Til naalakkersuisoq for sundhed: Om han kender noget til det, og i så fald hvad han vil gøre?

Steen:

Vi har tidligere brugt 60 – 70 millioner til vikarer, hvor man blandt andet ikke har fulgt med i sygdomstilfældene. Man vurderede fra dag til dag. Ved at undgå at benytte vikarer, er mange tiltag ved at komme i orden. Der bruges 10 millioner til vikarer. Vi er ved at have mere faste læger forskellige steder. Sagen stopper ikke der. Telemedicin skal blive ved med at være en kontakt i servicering af bygderne. Bygdeboerne skal så vidt muligt på kurser.

Konklusion

Martha Lund Olsen, Naalakkersuisoq for sundhed og justits anliggender

Det er vigtigt, at sundhedsvæsenet giver betryggende tilbud. Man skal sætte minimumkrav til kvalitet af konsultationer. Komme til konsultation i private hjem, længere intervaller for lægebesøg skal vurderes, og desuden blev talt om varierende muligheder. Der blev foreslået, at der ved lægebesøg også skal deltage andre medarbejdere fra andre forvaltninger. Det skal kommunerne samarbejde med sundhedsvæsenet. De enkelte personer er de samme. Vi skal opfordre til at arbejde tættere sammen. Konsultation til tandlæge er ikke tilfredsstillende. Man skal selv betale for at komme til tandlæge.

På det sociale område er det vigtigt at aktivere børn. Begynde at ryge i en tidlig alder. Der skal også større oplysninger i gang om forældrenes ansvar. Forebyggelse.

Førtidspensionister. Der er ønsker om, at de sociale medarbejdere i bygderne skal styrkes, også hjemmehjælpere. At der skal bedre organisering med hensyn til affald. De tomme huse i bygderne kan udnyttes bedre ved at anbringe børn der blive anbragt uden for hjemmet i disse huse, således børnene kan leve trygt. Det skal der vurderes på. En hindring for at kunne tale sammen med nære familier. Der er ønsker om, at der kommer flere besøg fra byerne.

Fælles debat kl. 16.20

Der var indlæg fra bygderne og de mindre bosteder på baggrund af grundlæggende emner i form af spørgsmål, som kommentarer og som forslag. Der bliver optaget referat af debatten.

Charlotte Filemonsén, Sarfannguit

Illorput 2100 er meget dyr i forhold til SIK i bygderne. Prisen er udfordrende for fiskere og fangere. Har I ikke noget I kan bygge, der er mere passende prismæssigt?

Siverth: Dette Illorput 2100 som jeg her viser er bygget af elever fra Bygge- og anlægsskolen. De større på 121 kvadratmeter koster over 1 million, men med en reduceret pris koster det ellers 800.000 – 900.000 kroner. Illorput 2000 skal være en mulighed igen, og det vil jeg opfordre til. Der skal afsættes 15 millioner i Finansloven, og det er for lidt til de mange bygder.

Abel Enoksen, Itilleq

Som bekendt bliver vi indbyggerne i bygderne ramt, når der sker husleje forhøjelser, hr. naalakkersuisoq for boliger. Hvad vil du gøre for at regulere det?

Siverth K.: I de fleste af de offentliges boliger er der tomme BSU'er, der trænger til renovering. Der stilles tre krav: brandforsikring, og at man ikke har søgt inden for fem år.

Per Ole Frederiksen, Attu

Den tredje søjle: I forbindelse med genåbningen af vores produktionssted, vil jeg benytte lejligheden for at sige tak til de forhenværende medarbejdere. Arbejdet vil få omsætningen i økonomien i vores bygd til at stige lidt.

Med hensyn til A/S INI som overhovedet ikke er synlig som service organ i bygderne, vil jeg gerne vide, hvordan vi kan få selskabet til at reagere mere direkte og hurtigere i tilfælde af akut nedslidning af boliger? Det må være anstrengende for de lejere, der ikke har set noget konkret eller fået svar fire år senere efter deres henvendelse. Der er jo tale om boliger, der vurderes som gode i forhold til priserne i dag, selv om de er meget dårligt vedligeholdt. Også dyre når man tænker på brændsel.

Spørgsmål til Qaasuitsup Kommunia: Vi har alle lærere til rådighed, men boliger er et problem. Hvad vil man tage af tiltag i den retning?

Siverth K. Heilmann:

Jeg har som kommunalpolitiker og som naalakkersuisoq været ude efter INI A/S, fordi jeg er meget utilfreds med dets service i både byer og bygder, idet vælgerne klager over selskabet. Jeg har samtaler med dem med henblik på at få dem til at svare hurtigere på henvendelser. Der er også udskiftning blandt medarbejderne, og vi skal samarbejde med KANUKOKA for at forbedre servicen.

Ole Dorph:

Det er korrekt, at det er svært at få uddannede lærere, der er vigtige for børnenes skolegang, til at flytte og få arbejde i byer i yderdistrikter og i bygder. Vi må på en eller anden måde give dem en gulerod. Med hensyn til folkeskolen må vi bygge i de nærmeste år.

James B. Ignatiussen, Isortoq

Har I planer om at bevilge penge til nedrivning af de gamle huse, der skæmmer i bygderne i Østgrønland?

Siverth K. Heilmann:

Det kommer an på, om de er vore huse. Jeg håber I har været opmærksom på mine udtalelser i mit indlæg. Hvis I har flere oplysninger om nedrivninger og fremlægger dem, får I nogle klare svar.

Adam Tobiassen, Saqqaq

Spørgsmål til Naalakkersuisoq for boliger: Der ligger et hus Illorput 2000 type 3 tomt i Saqqaq, der blev inddraget for 10 år siden. Der er ellers rift om det, men INI kan ikke gøre noget ved det. De kan ikke gøre noget, idet det er blevet inddraget. Hvad kan man gøre?

Siverth K. Heilmann:

Adams spørgsmål er klar. Det kan ikke være den eneste, idet der også er tomme huse i Ilimanaq, med B-nr. og om de har været beboet, skriver sekretær Jensine Berthelsen, og hun vil svare i morgen.

Fritz Johansen, Oqaatsut og Ilimanaq

Der er to Panbo huse i Oqaatsut, som ejes af det offentlige, der bliver afbetalt for dyrt. Det andet hus er tomt. Skal det bare stå og blive slidt ned? Vil man ikke lade det afdrage med finansiering 20-30-40 som i begyndelsen af 00'erne?

Giv nogle muligheder i stedet for at det bliver nedslidt. Giv muligheder for de ældre der ejer eget hus, men som er slidt ned og trænger til ny isolering.

Det er sådanne enkelte sager, inden jeg kommer ind på for mange emner, vil jeg gerne have I gør det klart, hvor og hvem der ejer dem. Vi må snakke lidt sammen om dem. Der er ellers interesse fra potentielle købere, men alt er for stift. Vurdering, prisnedsættelse og spørgsmål fra andre.

Karl Petersen, Aappilattoq (avanna)

Huse af typen Illorput 2100, der skal bygges i bygderne, med hvor mange procent skal man betale som indskud? Som det siges huse, der kan bruges til mange formål, lukke forsamlingshuse/væresteder? og flytte til sådanne huse. De velegnede huse kan bruges til mange formål. Servicehuse, badehuse, sportshaller, og den store ventetid kunne stoppe, hvis der blev bygget noget brugbart.

Otto Brandt, Iginniarfik

Referat fra dag 2, den 24. maj 2014

Vi bor i et hus ejet af kommunen, der blev administreret af INI A/S. Mens INI A/S drev det, havde vi ellers henvendelser om, hvad man brugte huslejen til. Efter at have købt huset, sendte jeg ansøgning om tilskud til renovering, idet det ikke har været gennem boligstøtten. Hvordan kan man få det ordnet?

Siverth K. Heilmann:

Gennem betalt husleje får man indtægter på 96 millioner, hvor 56,3 millioner deles ud til kommunerne. De tilfalder Landskassen. Huslejen bruges til forbedringer, selv om de kunne bruges til reduceringer. Hvis det er INI A/S bør de bruges til vurdering sammen med byggefirmaerne.

Ole Dorph:

Qaasuitsup Kommunia ejer masser af huse. I skal give bud, vi har endnu ikke give afslag. Vi kører mange af sådanne sager. Vi vil bruge indtægterne derfra til nyt.

Henriette Josefsen, Alluitsup Paa

BSU huse på 95 kvadratmeter, der er mulige at renovere, er alle tiders mulighed. Alle tiders at man kan låne maksimalt 100.000 kroner. Når man tager sådan et lån, skal man bruge op mod 70.000 til en sprit nyt oliefyr. 100.000 kroner er for lidt. Tag det til efterretning. Ny skole i Alluitsup Paa. Skolen er lukket. Man har tegnet to Illorput huse for at tilpasse dem som brug til skole, synes vi ikke er godt. De er huse, og ikke skoler.

Gerth Nielsen, Akunnaaq

Alderdomshjemmene i mange bygder er blevet dårlige, og jeg kom til at tænke på, at Illorput 2100 kunne være velegnet, hvis man byggede dem som fællesboliger for de ældre i bygderne. Deres boliger er ikke tidssvarende og det ville gøre det nemmere for dem med opvarmning.

Lars Boassen, Eqalugaarsuit

Jeg har som folkevalgt Saarlut, Eqalugaarsuit og Qassimiut som mine områder. Jeg vil ikke gentage det, Karl Petersen nævnte. Der er bygder, der ikke har forsamlingshus eller vaskehus. Saarlut mangler service hus og et værksted. Der er mangel på større bygninger til offentlig brug.

Jeg er siden marts endnu ikke hørt om jeg kan være sikker på om jeg får et hus, eller bolig. Det er nødvendigt at blive serviceret af INI A/S. Ødelagt rør, der vil blive dyrere og dyrere. Her tænker jeg på lejer, der skal flytte ind.

Rasmus Eliassen, Innarsuit:

Vi tilstedeværende har interesse i, at omsætningen i Grønland stiger. Et forslag: Byggeri af boligblokke til arbejdere, der kommer for at arbejde på steder med små fabrikker. Byggeri af sådanne boliger kan få omsætningen til at stige.

Josef Motzfeldt, Igaliku

Til indlægget. Byggesjusk kan ses overalt. Det har været debatteret før, at de gode operatører af byggerier skal tildeles certifikat. De dårlige håndværkere skal sættes i karantæne i fem år fra at bygge. De dyre offentlige boliger i bygderne. Dårligt tilsyn i byerne. Det kommer an på, om det er kommunen eller selvstyret der er bygherre, hvor håndværkerne ikke laver ret meget, fordi tilsynet mangler. Til tider bliver håndværkerne skiftet ud inden huset er færdigt. Selvbyggerhuse gennem BSU hvor man selv skal renovere. Inddragelser der fratager folks ansvar. Der blev nævnt, at flere byer med boligblokke er nødt til at rive ned. Skal Maniitsoq, der var sidst på listen, til at være den første?

Tønnes Kreutzmann, Kangaamiut

Jeg blev valgt til bygdebestyrelsen i 1997. Problemet med kommunefogeder i bygderne er ikke blevet nævnt. Vi arbejder hele tiden med problemet. Jeg mener, at der skal bygges et arresthus tilpasset forholdene og formålet i bygderne. Det er til folketingsmedlemmerne. Hvor langt er sagen nået?

Doris Jakobsen:

Tak for dit spørgsmål. Siden vi kom ind i Folketinget har vi taget sagen om kommunefogeder flere gange. Også sidste gang vi var på rejse med Folketinget til Østgrønland, undersøgte de vilkårene for kommunefogeder og havde samtaler med dem. Lønnen er steget lidt i forhold til indbyggertallet. Så længe forholdene er så dårlige, er der ingen der vil tage stillingerne. De bliver nødt til at tage arrestanterne med til deres private hjem, og det er et problem, når man har børn. Sara og jeg arbejder for, at der skal være kommunefogeder i alle bygderne.

Sara Olsvig:

En tilføjelse. Noget af det vi har opnået er, at der er sket forbedringer med materiel og oplæring. Justitsministeriet har svaret, at når man mangler en, og der søges efter kommunefogeder, og spørger om én kommunefoged er nok i bygderne. Flere steder er der flere, og det er ønskeligt at høre, hvor stort et behov, der er, og vi vil gerne vide, om der er behov for flere kommunefogeder. Det vi så i Kulusuk var ikke godt. De må ikke længere bruges i byerne. Der er meget, der skal forbedres på arresthusene.

Martha Lund Olsen:

Til orientering: I forbindelse med reformen af retsvæsenet blev aftalen lavet i sidste valgperiode. Deri er blandt andet forbedring af kommunefogedernes vilkår. Sammen med medarbejderne vil vi starte med forfølge enkelte sager på den udøvende magt. Vi skal finde ud af status for de opfølgende sager.

KONKLUSION

Siverth K. Heilmann, Naalakkersuisoq for boliger

Referat fra dag 2, den 24. maj 2014

Der var indlæg med interessante indhold i spørgsmålene. De sager vi har modtaget skal vi svare på af dem vi kan svare på. De huse på 95 kvadratmeter som har været i eje i 20 år, har jeg opgraderet til 105 kvadratmeter. Det skal fortsat være interessant at kunne bruge solceller i det offentlige boliger i bygderne, hvor de fleste huse ejes af private selv.

Til det Tuusi omtalte. De der har lavet dyre fejl burde gives gule og røde kort. Og det skal man holdes fast i. Kommunerne finansierer, og hvis der er handlet bevidst for at lave profit ud af det, skal man være ekstra opmærksom. Hvis der i fremtiden ikke skal blive flere penge man bare smider ud i luften. Målet skal være, at forbrugerne skal kunne bo i gode boliger uden mug og uden byggesjusk. Man er ved at samle de man har fået fra samrådene i Nalakkersuisut.